

Medychna osvita. № 1. S. 83–88. DOI: <https://doi.org/10.11603/me.2414-5998.2021.1.11977>. [in Ukrainian]

4. Dobrotvor, O. V. (2013). Komunikatyvna kompetentnist yak predmet naukovooho doslidzhennia. [Communicative competence as a subject of scientific research]. [Elektronnyi resurs]. Pedahohichni protses: teoriia i praktyka. Vyp. 3. S. 56–62. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/pppt_2013_3_8.pdf [in Ukrainian]

5. Turlun, T. S., Sanina, N. A., Konopkina, L. I. (2023). Zastosuvannia interaktyvnykh tekhnolohii navchannia v medychnii osviti. [Application of interactive learning technologies in medical education]. Medychna osvita. № 4. S. 58–63. DOI: <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2023.4.14235> [in Ukrainian]

6. Demydchuk, A. S., Shamalo, S. M. (2024). Spestsyfika vykladannia u medychnykh zakladakh vyshchoi osvity v dystantsiinomu formati. [Specifics of teaching in medical institutions of higher education in a distance format]. Medychna osvita. № 3. S. 32–37. [in Ukrainian]

7. Bobko, L., Balias, Ya. (2021). Osoblyvosti komunikativnoi vzaemodii vykladachiv i studentiv. Features of communicative interaction between teachers and students. Molodyi vchenyi. № 5(93). S. 301–304. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-5-93-57> [in Ukrainian]

8. Grekova, A. V., Burdina, Ia. F., Gridina, I. R., Shyrykalova, A. O., Reda, Abbassi, Kolomiets, P. V. (2024). Development and structure of the discipline “Applied chemistry in medicine” (elective course) at the school of medicine. Journal of Education, Health and Sport. Vol. 63. P. 233–244. [in Poland]

9. Nuraliieva, L. M., Syvolotska, L. M., Nalyvaiko, O. O. (2022). Kontseptsiiia nabuttia komunikativnykh navychok u protsesi dystantsiinoho ta ochnoho navchannia v umovakh nadzvychainykh sytuatsii. The concept of acquiring communication skills in the process of distance and face-to-face learning in emergency situations. Nauka ta osvita v doslidzhenniakh molodykh uchenykh: materialy III Vseukr. nauk.-prakt. konf. (Kharkiv, 19 trav. 2022 r.). Kharkiv. S. 32–33. [in Ukrainian]

10. Ivanchenko, O. Z., Mikaelian, H. R. (2021). Osoblyvosti adaptatsii studentiv pershoho kursu v umovakh zmishanoi formy navchannia v period karantynnykh obmezhen. Peculiarities of adaptation of first-year students in blended learning during the period of quarantine restrictions. Medychna osvita. № 4. S. 25–31. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ШИРИКАЛОВА Анжела – кандидат хімічних наук, доцент кафедри медичної біології та хімії Одеського національного медичного університету.

Наукові інтереси: фізична та колоїдна хімія, медична та біоорганічна хімія, поверхневі явища, педагогіка вищої школи, психологія.

БУРДІНА Яніна – кандидат хімічних наук, доцент кафедри медичної біології та хімії Одеського національного медичного університету.

Наукові інтереси: медична та біоорганічна хімія, фізична та колоїдна хімія, педагогіка вищої школи, психологія.

ГРЕКОВА Алла – кандидат хімічних наук, доцент кафедри медичної біології та хімії Одеського національного медичного університету.

Наукові інтереси: медична та біоорганічна хімія, хімія високомолекулярних сполук, токсикологія, педагогіка вищої школи, психологія.

ГРІДІНА Інна – асистент кафедри медичної біології та хімії Одеського національного медичного університету.

Наукові інтереси: медична та біоорганічна хімія, біологія та біохімія, педагогіка вищої школи.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

SHYRYKALOVA Anzhela – PhD in Chemistry, Associate Professor of the Department of Medical Biology and Chemistry, Odesa National Medical University.

Scientific interests: physical and colloidal chemistry, medical and bioorganic chemistry, surface phenomena, higher education pedagogy, psychology.

BURDINA Ianina – PhD in Chemistry, Associate Professor of the Department of Medical Biology and Chemistry, Odesa National Medical University.

Scientific interests: medical and bioorganic chemistry, Physical and colloidal chemistry, higher education pedagogy, psychology.

GREKOVA Alla – PhD in Chemistry, Associate Professor of the Department of Medical Biology and Chemistry, Odesa National Medical University.

Scientific interests: medicinal and bioorganic chemistry, chemistry of high molecular weight compounds, toxicology, higher education pedagogy, psychology.

GRIDINA Inna – Assistant of the Department of Medical Biology and Chemistry, Odesa National Medical University.

Scientific interests: medical and bioorganic chemistry, Biology and Biochemistry, higher education pedagogy.

Стаття надійшла до редакції 11.05.2025 р.

Стаття прийнята до друку 24.05.2025 р.

УДК 37.017:37(09).37.068

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-219-269-274

БІДА Олена –

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0448-0852>
e-mail: tetyanna@ukr.net

ОСЕРЕДЧУК Ольга –

доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3192-3129>
e-mail: Oseredchuk.ola@gmail.com

VIZABER Arpad –

директор спортивно-оздоровчого центру

Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-2120-3335>

e-mail: vizaver.viktoria@gmail.com

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ У СЕРЕДОВИЩІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Національна ідентичність – це політична категорія, що визначає «уявну спільноту» людей, основною характеристикою якої є відповідне співвідношення себе з державою. Єдність держави і нації досягається за допомогою спільних цінностей, символів та образів, що зумовлюють неподільність історичних долі у рамках цієї взаємодії. Національна ідентичність – одна зі складових ідентичності людини, пов'язана з національною або етнічною приналежністю. У статті охарактеризовано національну ідентичність за трьома аспектами: як соціально-психологічний наслідок когнітивно-емоційних і ціннісних процесів ідентифікації особистості з національною спільнотою; як мотиваційно-когнітивний стрижень національної самосвідомості особистості; як надважливий елемент у загальній структурі соціальної ідентичності особистості, невід'ємну частину Я-образу особистості. Структура національної ідентичності містить різні компоненти, які можна розділити на кілька основних груп: когнітивна компонента містить знання про свою країну, її історію, культуру, мову, символи та цінності; емоційна компонента містить почуття належності до своєї країни, гордості за свою країну, а також емоційну реакцію на події, які відбуваються в країні; поведінкова компонента містить дії, які людина вчиняє з огляду на свою національну ідентичність.

Названо компоненти національної ідентичності: усвідомлення своєї належності до певної нації; знання про свою країну; прихильність до своєї країни; відчуття спільності з іншими представниками своєї нації.

Доведено, що позашкільна робота має величезний потенціал у формуванні національної ідентичності дітей, оскільки вона будується на добровільних началах, зацікавленості дітей, що дозволяє виходити за рамки стандартної навчальної програми школи та надає можливості для активного і творчого розвитку дітей різного віку. Позашкільна робота, будучи необов'язковою, природно добуває незаповнені проміжки соціального становлення особистості. Позашкільна робота покликана розвивати у дітей самостійність та ініціативність. У процесі позашкільної роботи діти отримують не лише знання, а й новий досвід взаємодії, що сприяє формуванню моральних цінностей, громадянських якостей, які будуть важливими у дорослому житті.

Ключові слова: національна ідентичність, особистість, позашкільна освіта, дитина, компоненти національної ідентичності, формування моральних цінностей, громадянських якостей.

BIDA Olena –

Doctor Pedagogical Sciences, professor, head of the chair of pedagogy, psychology, elementary, preschool education and management of educational institutions

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian Institute

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0448-0852>

e-mail: tetyanna@ukr.net

OSEREDCHUK Olga –

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of General Pedagogy and Pedagogy of

Higher School of the Ivan Franko National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3192-3129>

e-mail: Oseredchuk.ola@gmail.com

VIZABER Arpad –

director of a sports and recreation center,

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian

Hungarian Institute

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-2120-3335>

e-mail: vizaver.viktoria@gmail.com

FORMATION OF NATIONAL IDENTITY OF A PERSON IN AN ENVIRONMENT OF OUT-OF-SCHOOL EDUCATION

National identity is a political category that defines an “imaginary community” of people, the main characteristic of which is the corresponding relationship between oneself and the state. The unity of the state and the nation is achieved through common values, symbols and images that determine the indivisibility of historical destinies within the framework of this interaction. National identity is one of the components of a person's identity, associated with national or ethnic affiliation. The article characterizes national identity in three aspects: as a socio-psychological consequence of cognitive-emotional and value processes of identification of an individual with a national community; as a motivational and cognitive core of a person's national self-consciousness; as an important element in the general structure of a person's social identity, an integral part of a person's self-image. The structure of national identity contains various components that can be divided into several main groups: the cognitive component contains knowledge about one's country, its history, culture, language, symbols and values; the emotional component contains a sense of belonging to one's country, pride in one's country, as well as an emotional reaction to events taking place in the country; the behavioral component contains actions that a person takes in view of his national identity.

The components of national identity are named: awareness of belonging to a certain nation; knowledge about one's country; attachment to one's country; a sense of community with other representatives of one's nation. It has been proven that extracurricular activities have enormous potential in the formation of children's national identity, since they are built on a voluntary basis and on the interest of children, which allows them to go beyond the standard school curriculum and provides opportunities for the active and creative development of children of different ages.

Extracurricular activities, being optional, naturally complete the gaps in the social formation of the individual. Extracurricular activities are designed to develop independence and initiative in children. In the process of extracurricular activities, children receive not only knowledge, but also new experience of interaction, which contributes to the formation of moral values, civic qualities, which will be important in adult life.

Key words: national identity, personality, extracurricular education, child, components of national identity, formation of moral values, civic qualities.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Кожна епоха, кожний історичний час демонструє наявність провідних ідей, які хвилюють інтелектуальну спільноту, формують світоглядні принципи, соціальні програми. Національна ідея є логічним виразом соціокультурного життя, що дає змогу зробити потужний крок до створення держави-нації. Аналітичне входження в сутність національної ідеї потребує не лише опису іноді не усвідомлених, не реалізованих внутрішніх можливостей, а й виокремлення її зовнішніх впливів. У силу цього національна ідея зберігає значущість і виконує свої функції навіть тоді, коли є ще не до кінця усвідомленою і не набула форми загальноприйнятих принципів. Досвід історії переконує – держава не може бути поза нацією. Попри процеси глобалізації, які впевнено заповнюють економічну, політичну, культурну сфери життя соціуму, національне залишається визначним і визначальним фактором суспільного прогресу. Людство впевнюється уважливості національної ідеї і національної держави й нині, у XXI столітті. В умовах посилення тенденцій світового зближення, взаємозалежності держав світу, формування загального світового соціоекономічного простору й планетарного інформаційного поля, інтенсивного обміну результатами матеріального й духовного виробництва національна ідентичність залишається оберегом людської особистості. Українська духовна культура, що складає підґрунтя національної ідентичності, створювалася протягом віків і, незважаючи на політичні та соціальні негаразди, невпинно йшла по шляху прогресу [3].

Пошук і збереження власної автентичності є актуальним не лише для України, а й для всіх націй і країн. Питання про становлення особистості, її ціннісну сферу, навички та ставлення до свого власного життя є життєвоважливим. У цьому плані національна ідентичність є певною призмою, через яку проглядають чимало аспектів сучасного українського життя разом з проблеми нації й національного самовизначення.

Актуальність теми зумовлена сучасними внутрішніми складними обставинами, в яких опинилася Україна. Збереження цілісності держави та її зміцнення, розвиток громадянських зв'язків, розбудова громадянського суспільства належить до фундаментальних інтересів України.

Національна ідентичність передбачає формування у підлітків національно-культурної ідентичності на основі національного світогляду, національної культури, мови, національної ідеї, моральних цінностей. Приналежність особистості до певної культури, визначає її стиль життя. Виходячи з цього, національна ідентичність сьогодні є нагальною потребою і держави, якій необхідно, щоб усі діти стали національно

свідомими громадянами, здатними забезпечити країні гідне місце в цивілізованому світі, і особистості, яка своєю активною любов'ю до Батьківщини прагне досягти взаємної любові від неї з метою створення умов для вільного саморозвитку і збереження індивідуальності; і суспільства, яке зацікавлене в тому, щоб саморозвиток особистості, становлення її патріотичної самосвідомості здійснювався на моральній основі [6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування національної ідентичності особистості представлена науковими працями різних вчених. В. Андрущенко, В. Кремень та ін. здійснили аналіз концепту «національна ідея». Е. Еріксон, І. Кон, Г. Костюк та ін. сформували концепції особливостей формування «Я-образу» особистості. Е. Сміт, Г. Солдатова, В. Хотинець та ін. розробили засади змісту етнічної, національної самосвідомості. Г. Балл, П. Гнатенко описали положення етнічної та національної ідентичності. Однак, проблема формування національної ідентичності особистості у середовищі позашкільної освіти в сучасній літературі вивчена недостатньо, що показує актуальність виокремленої проблеми.

Мета статті. Опрацювати теоретичні аспекти проблеми формування національної ідентичності особистості у середовищі позашкільної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Національна ідентичність – це політична категорія, що визначає «уявну спільноту» людей, основною характеристикою якої є відповідне співвідношення себе з державою. Єдність держави і нації досягається за допомогою спільних цінностей, символів та образів, що зумовлюють неподільність історичних долі у рамках цієї взаємодії. Національна ідентичність або національна самосвідомість – одна зі складових ідентичності людини, пов'язана з національною або етнічною приналежністю. Попри те, що національна ідентичність не ототожнюється з поняттями національності або громадянства, вони потенційно можуть бути чинниками, що здійснюють на неї вагомий вплив. Національна ідентичність може належати до суб'єктивного відчуття, яке людина поділяє з групою людей про націю, незалежно від її правового статусу громадянства. В психологічному аспекті національна ідентичність розглядається як «усвідомлення відмінності», «почуття й усвідомлення «ми» і «вони» [5].

Під національною ідентичністю доцільно розуміти високорозвинені духовно-моральні відносини людей, які конституують націю у її сутнісних характеристиках. За такого уявлення особливий сенс туї набувають вершинні цінності, які й створюють національну ідентичність у дії. Якраз через них окрема особистість належить своєму великому роду, формуючи дієву й стійку

національну єдність. При цьому ключовим фактором у процесі творення національної ідентичності нашого народу виявився історичний досвід, що набувався у створеному ним культурно-самобутньому середовищі з відповідними духовними цінностями, що постійно втілювалися у його достойному житті. Його ж успішне розгортання у той же час залежить від рівня усвідомлення окремою особистістю своєї національної належності. Таким чином, національна ідентичність передбачає розвинену внутрішню національну свідомість з ціннісно-нормативною єдністю усіх членів суспільства [1].

О. Шевченко характеризує національну ідентичність трьома аспектами: як соціально-психологічний наслідок когнітивно-емоційних і ціннісних процесів ідентифікації особистості з національною спільнотою; як мотиваційно-когнітивний стрижень національної самосвідомості особистості; як надважливий елемент у загальній структурі соціальної ідентичності особистості, невід'ємну частину Я-образу особистості. Для нас важливим є те, що вчена розглядає національну ідентичність як новоутворення, розвиток якого триває впродовж усього життя людини, проходячи у своєму становленні певні фази, зумовлені віковими етапами психічного та фізичного розвитку особистості [7].

Структура національної ідентичності містить різні компоненти, які можна розділити на кілька основних груп:

- когнітивна компонента містить знання про свою країну, її історію, культуру, мову, символи та цінності;
- емоційна компонента містить почуття належності до своєї країни, гордості за свою країну, а також емоційну реакцію на події, які відбуваються в країні;
- поведінкова компонента містить дії, які людина вчиняє з огляду на свою національну ідентичність. Наприклад, людина може вибирати продукти, які виробляють у її країні, або підтримувати національний спорт;
- практична компонента, яка передбачає готовність працювати на спільний результат та виявляти солідарність із національною спільнотою. Прикладами прояву практичної компоненти стали добровільні акції, праця на благо країни, проекти та волонтерство.

Назвемо деякі конкретні компоненти національної ідентичності:

- усвідомлення своєї належності до певної нації: ця компонента є найважливішою, оскільки визначає, чи є людина носієм певної національної ідентичності;
- знання про свою країну: містить знання про історію, культуру, мову, символи та цінності своєї країни;
- прихильність до своєї країни: містить почуття гордості за свою країну, бажання захищати свою країну та готовність брати участь у її розвитку;
- відчуття спільності з іншими представниками своєї нації: містить відчуття, що людина

має щось спільне з іншими представниками своєї нації, наприклад, історію, культуру або цінності.

Однак конкретний набір компонентів національної ідентичності може відрізнятися для різних людей [2].

В умовах сучасних соціальних, політичних та економічних реформ, демократизації суспільства та гуманізації національної системи освіти значно підвищився попит дітей і учнівської молоді на додаткові освітні послуги, які загальноосвітня школа чи інші навчальні заклади задовольнити не в змозі. Розв'язання цієї важливої проблеми полягає в необхідності створення освітньо-виховного поля, відкритої для будь-якої дитини системи соціалізації як найбільш демократичного та гнучкого засобу залучення навчального закладу, сім'ї і громадськості до співпраці у вихованні та розвитку дітей. У цьому контексті реформування змісту позашкільної освіти сьогодні актуалізується тим, що ця система визначально орієнтована на вільний вибір зростаючою особистістю видів і форм діяльності та спрямовується на формування інтелектуально й культурно розвиненої, духовно і морально свідомої, патріотично спрямованої, соціально відповідальної й фізично здорової особистості, здатної до творчої самореалізації, професійного самовизначення та захисту Вітчизни. Саме тому позашкільні навчальні заклади разом із загальноосвітніми школами, професійними та вищими навчальними закладами складають сьогодні в регіонах України різномірну і водночас цілісну освітньо-виховну систему, яка індивідуалізує інтелектуальний, духовний і фізичний розвиток дитини в межах єдиного освітнього і соціокультурного простору держави.

У системі Міністерства освіти і науки України сьогодні діють 1,4 тис. державних, комунальних і приватних позашкільних навчальних закладів, зокрема 544 дитячоюнацької спортивної школи, які відвідують понад 1,2 млн дітей, що складає 33,3 % від загальної кількості дітей шкільного віку. Найбільше дітей та учнівської молоді навчається у 32,5 тис. гуртках, групах та інших творчих дитячих і молодіжних об'єднаннях художньо-естетичного, у 14,3 тис. науково-технічного, у 7,1 тис. еколого-натуралістичного, в 6,1 тис. туристсько-краєзнавчого напрямів позашкільної освіти та в 540 центрах військово-патріотичного виховання [4].

У витоках національної ідентичності особистості лежить спадкова спрямованість дитини на людину, на активний контакт з нею. Ця запрограмованість спочатку обумовлюється біологічними факторами, а далі вступають у дію емоційні чинники. Якраз вони виявляються специфічними посередниками між дитиною і дорослими, у першу чергу з батьками, орієнтуючи її на адекватну поведінку у соціальному середовищі, на прийняття відповідних її віку способів взаємодії з ними. Так виникає потреба дитини в іншій людині, коли остання запобігає внутрішнього стану її самотності, а потім стає необхідним агентом процесу спілкування. Новий етап у потребі зростаючої особистості в іншій людині настає тоді, коли починає діяти механізм наслідування. Стосовно нього спостерігається

тенденція прямування від змістової не диференційованості до вибірковості, особливо, коли це стосується ціннісної сфери дорослого як зразка для наслідування. Тут важливим видається не тільки визначення такої особистості як об'єкта національної ідентичності, а й сам процес його пошуку.

Показником глибокої ідентичності особистості з нацією може виступати переживання нею духовного блага від єднання зі своїм народом, надання найвищої цінності такому явищу у порівнянні з цінністю будь-якого матеріального накопичення. При цьому це духовне благо особистість заслугує своєю самовідданою працею, не сподіваючись на когось іншого. А саме воно виступає свідченням соціальної спорідненості, що ґрунтується на спільних ціннісних ідеалах народу, як потужній об'єднувальній силі. У свідомості особистості при цьому усе більшого значення набуває зв'язок між процесом її персонального об'єднання з цим благодійним утворенням, яке поступово міцнішає за умови, що ця особистість долучає до цього процесу спочатку ближче людське оточення, а далі й більш широке. Виховні засади утвердження української національної ідентичності.

Несформованість національної ідентичності може мати значні негативні наслідки для дітей, серед яких: соціальна ізоляція; невпевненість і меншовартісність; втрата культурного коріння; проблеми соціалізації та інтеграції в суспільство; вразливість; психологічні проблеми. Враховуючи ці фактори, важливо підтримувати та сприяти формуванню національної ідентичності, особливо у дітей, щоб допомогти їм стати впевненими та гармонійними особистостями, з чіткою громадянською позицією.

Позашкільна робота має величезний потенціал у формуванні національної ідентичності дітей, оскільки вона будується на добровільних началах, зацікавленості дітей, що дозволяє виходити за рамки стандартної навчальної програми школи та надає можливості для активного і творчого розвитку дітей різного віку. Позашкільна робота, будучи не обов'язковою, природно добуває незаповнені проміжки соціального становлення особистості.

Позашкільна робота покликана розвивати у дітей самостійність та ініціативність. У процесі позашкільної роботи діти отримують не лише знання, а й новий досвід взаємодії, що сприяє формуванню моральних цінностей, громадянських якостей, які будуть важливими у дорослому житті [1].

Висновки та перспективи подальших розвідок на пряму. Національна ідентичність – це політична категорія, що визначає «уявну спільноту» людей, основною характеристикою якої є відповідне співвідношення себе з державою. Єдність держави і нації досягається за допомогою спільних цінностей, символів та образів, що зумовлюють неподільність історичних доль у рамках цієї взаємодії. Національна ідентичність або національна самосвідомість – одна зі

складових ідентичності людини, пов'язана з національною або етнічною приналежністю.

Охарактеризовано національну ідентичність за трьома аспектами: як соціально-психологічний наслідок когнітивно-емоційних і ціннісних процесів ідентифікації особистості з національною спільнотою; як мотиваційно-когнітивний стрижень національної самосвідомості особистості; як надважливий елемент у загальній структурі соціальної ідентичності особистості, невід'ємну частину Я-образу особистості.

Структура національної ідентичності містить різні компоненти, які у статті розділено на кілька основних груп. Названо компоненти національної ідентичності.

Доведено, що позашкільна робота має величезний потенціал у формуванні національної ідентичності дітей, оскільки вона будується на добровільних началах, зацікавленості дітей, що дозволяє виходити за рамки стандартної навчальної програми школи та надає можливості для активного і творчого розвитку дітей різного віку. Позашкільна робота, будучи не обов'язковою, природно добуває незаповнені проміжки соціального становлення особистості.

Позашкільна робота покликана розвивати у дітей самостійність та ініціативність. У процесі позашкільної роботи діти отримують не лише знання, а й новий досвід взаємодії, що сприяє формуванню моральних цінностей, громадянських якостей, які будуть важливими у дорослому житті.

Перспективи подальших наукових розвідок пов'язуємо з розкриттям структури феномену «національна ідентичність» та порівняльним аналізом формування національної ідентичності особистості у середовищі позашкільної освіти в різних країнах світу.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Виховні засади утвердження української національної ідентичності. Методичний посібник [Журба К. О., Бех І. Д., Канішевська Л. В., Корнієнко А. В., Малиношевський Р. В., Рейпольська О. Д.]. Івано-Франківськ: НАІР, 2024. 124.
2. Горячок І., Баранцова І., Тараненко Ю. (2023). Формування національної ідентичності здобувачів вищої освіти в умовах сьогодення. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія»*. 4. С. 29-35.
3. Кремень В. Г. Національна ідентичність як умова самоздійснення української нації. Національна ідентичність як проблема науки й освіти : матеріали науково-практичної конференції (Київ, 12 березня 2020 р.). Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України. 2020. С. 38-41.
4. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні. Нац. акад. пед. наук України за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ: Педагогічна думка, 2016. 448 с.
5. Філіпчук О. Р. Проблема формування національної ідентичності: теоретичний аспект. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 213. 2024. С. 369-373.
6. Формування в учнів основної школи національно-культурної ідентичності в контексті сучасних полікультурних впливів: посібник / [І.Д. Бех, О.М. Доукіна, С.Д. Федоренко, І.М. Шкільна, К.О. Журба]. К. 2019. 114 с.

7. Шевченко О. В. Національна ідентифікація у становленні Я-образу особистості: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. психол. наук. Спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». Київ. 2005. 20 с.

REFERENCES

1. Vykhovni zasady utverdzhennya ukrayins'koyi natsional'noyi identychnosti (2024). [Educational principles of establishing Ukrainian national identity]. Metodychnyy posibnyk [Zhurba K. O., Bekh I. D., Kanishevs'ka L. V., Korniyenko A. V., Malynoshchevs'kyi R. V., Reypol's'ka O. D.]. Ivano-Frankivs'k: NAYIR. 124 s. [in Ukrainian]
2. Horyachok, I., Barantsova, I., Taranenko, YU. (2023). Formuvannya natsional'noyi identychnosti zdobuvachiv vyshchoyi osvity v umovakh s'ohodennya [Formation of national identity of higher education applicants in the present conditions]. Naukovyy visnyk Vinnyts'koyi akademiyi bezperervnoyi osvity. Seriya «Pedahohika. Psykholohiya». 4. S. 29-35. [in Ukrainian]
3. Kremen', V. H. (2020). Natsional'na identychnist' yak umova samozdiysnennya ukrayins'koyi natsiyi [National identity as a condition for self-realization of the Ukrainian nation]. Natsional'na identychnist' yak problema nauky y osvity : materialy naukovo-praktychnoyi konferentsiyi (Kyiv, 12 bereznya 2020 r.). Kyiv: Instytut obdarovanoi dytyny NAPN Ukrayiny. S. 38-41. [in Ukrainian]
4. Natsional'na dopovid' pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini (2016). [National report on the state and prospects for the development of education in Ukraine]. Nats. akad. ped. nauk Ukrayiny za zah. red. V. H. Kremenya. Kyiv: Pedahohichna dumka. 448 s. [in Ukrainian]
5. Filipchuk, O. R. (2024). Problema formuvannya natsional'noyi identychnosti: teoretychnyy aspekt [The problem of forming national identity: a theoretical aspect]. Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohichni nauky. 213. S. 369-373. [in Ukrainian]
6. Formuvannya v uchniv osnovnoyi shkoly natsional'no-kul'turnoyi identychnosti v konteksti suchasnykh polikul'turnykh vplyviv (2019). [Formation of national and cultural identity in primary school students in the context of modern multicultural influences]: posibnyk / [I.D. Bekh, O.M. Dokukina, S.D. Fedorenko, I.M. Shkil'na, K.O. Zhurba]. K. 114 s. [in Ukrainian]
7. Shevchenko, O. V. (2005). Natsional'na identyfikatsiya u stanovleni YA-obrazu osobystosti [National

identification in the formation of the self-image of the personality]: avtoref. dys. na zdobuttia naukovoho stupenya kand. psykhol. nauk. Spets. 19.00.07 «Pedahohichna ta vikova psykholohiya». Kyiv. 20 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

БІДА Олена – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх фахівців.

ОСЕРЕДЧУК Ольга – доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх фахівців.

ВІЗАВЕР Арпад – директор спортивно-оздоровчого центру, Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх фахівців.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

BIDA Olena – Doctor Pedagogical Sciences, professor, head of the chair of pedagogy, psychology, elementary, preschool education and management of educational institutions, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian Institute.

Scientific interests: professional training of future specialists.

OSEREDCHUK Olga – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher School of the Ivan Franko National University.

Scientific interests: training specialists in the field of «people-people» in the information society.

VIZAVAR Arpad – director of a sports and recreation center, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian Institute.

Scientific interests: professional training of future specialists.

Стаття надійшла до редакції 08.05.2025 р.

Стаття прийнята до друку 19.05.2025 р.

УДК 37(477)(092):37.037

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-219-274-278

КОШЛЯК Михайло –

кандидат педагогічних наук,

Президент Федерації дзюдо України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4597-299X>

e-mail: mykhailo.koshliak@gmail.com

МІСЦЕ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ В ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ А. МАКАРЕНКА

Важливим аспектом педагогічної науки, спрямованої на формування теоретичних і практичних засад національного виховання підростаючого покоління, є вивчення й узагальнення вітчизняного педагогічного досвіду фізичного виховання дітей і молоді, оскільки наукове вирішення сучасних освітніх проблем неможливе без знання педагогічної спадщини минулого.

У статті розглянуто проблему фізичного виховання молоді в педагогічній спадщині А. Макаренка.

Встановлено, що погляди А. Макаренка на фізичне виховання займали значне місце в його педагогічній спадщині і були важливим явищем у педагогіці. Вони спиралися на міжпредметні знання, поєднання теоретичних і практичних матеріалів, відзначалися широтою і глибиною висвітлення питань, сприяли утвердженню наукового підходу до фізичного виховання у педагогіці, були відповіддю в науці на запити практики.

Мета фізичного виховання, на думку А. Макаренка, не зводиться виключно до зміцнення здоров'я, розвитку фізичних здібностей, а розв'язує через нього й освітні завдання, завдання естетичного, морального та трудового виховання. Фізичну культуру педагог розглядав як один із важливих засобів формування цілеспрямованої, відповідальної, сповненої життєвих інтересів